

2013

LUIS TELLERIA: "EL AZERI LE APORTA SOSTENIMIENTO A LA AZERI DANTZA"

Jon Odriozola
(HERNANI 2013)

El padre del azeri (zorro) no se imagina ni carnavales, ni San Juanes, sin Azeri Dantza. El año de su puesta de largo (1988), el azeri supuso un complemento. "Hoy en día -añade Telleria- su presencia está consolidada y es una figura que realza la Azeri Dantza". El azeri, 25 años después, se ha consolidado.

En San Juanes de 2013, ha recibido Luis Telleria el reconocimiento por los 25 años del "azeri".

La azeri dantza, para ti, es un acontecimiento especial.

Sí. Viví en la plaza y lo he conocido desde pequeño. Entonces no solía salir tanta gente como ahora. Los componentes de la cuerda rodeaban y pegaban al primero que pillaban: a la que salía de compras... Hasta subían a los balcones. Había madres que abrían la puerta del balcón para que despertaran de la cama a los hijos a golpe de maskuri. He presenciado también -hace más de 40 años- como los integrantes de la Azeri Dantza entraban en la iglesia, escuchar el golpeo de los maskuris, y verlos salir por otra puerta.

¿Cómo se gestó hace 25 años la incorporación del azeri?

Un día que estaba en casa frente al televisor, se me encendió la luz viendo como una tribu africana bailaba, gesticulaba e interpretaba los movimientos de

las jirafas, como las cazaban, etc. Y pensé: "Eso lo podemos aplicar a la Azeri Dantza".

Antes, los componentes de la cuerda, nada más empezar la Azeri Dantza, comenzaban a pegar. No había un baile previo como ahora, aunque existen escritos que señalan que "...el ayuntamiento le pagará una cena al dantzari". Eso quiere decir, que antiguamente participaba un dantzari en la Azeri Dantza.

En mi intento de recuperarlo, expuse la idea del azeri al entonces presidente de la Sociedad Txantxangorri: Mauri López de Zubiria. Me dijo que mantendría una reunión con los integrantes de la cuerda en la que tratarían mi propuesta. Tras una votación, aceptaron la incorporación del azeri a la Azeri Dantza.

Pero no todos compartieron la idea. El nacimiento en 1988 del azeri, no fue un parto sencillo.

Al enterarse personas que estaban en torno a la Azeri Dantza, pero que desconocían la propuesta, mostraron su desacuerdo. Por ello, se organizó una reunión en la casa de cultura, Biteri. Acudió mucha gente. Tras una conferencia pronunciada por el etnógrafo Antxon Aguirre Sorondo, tomé la palabra acompañado del dantzari Mikel Intxaurburu -el primer azeri- para explicar la iniciativa.

Cuando comencé a hablar sobre la idea del azeri, algunas personas me silbaron, apagaron la luz... Mikel y yo aguantamos el chaparrón. Después de que se calmara el ambiente, hubo una votación en la sala, a mano alzada, sobre la propuesta de incorporar al azeri a la Azeri Dantza. La votación apoyó la propuesta.

Una de las primeras apariciones del azeri en al Azeri Dantza. Mikel Intxaurburu es el "azeri".

¿Tuviste que buscar aliados para seguir adelante?
Conté con el apoyo de la directiva de la Sociedad Txantxangorri, de Imanol Larretxea, etc. Imanol solamente había conocido la Azeri Dantza de sus padres, etc. Es decir, la dinámica, 'salir y pegar'.

Diseñaste el azeri, la coreografía de los bailes...

Sí. En la Azeri Dantza existen 'tiempos muertos'. Momentos en los que los integrantes de la cuerda se esconden para irrumpir por algún otro lugar. Para avisar esos momentos, con la ayuda de los txisturalis, el azeri, le aporta sostenimiento a la Azeri Dantza.

El azeri tiene su particular historia.

Cuenta la leyenda que un baserritarra, tras bajar del caserío a una sidrería del pueblo, contó en unos carnavales hernaniarras, cómo se había apoderado del pellejo de un zorro. Lo exhibió. Entre kupelas narró las vicisitudes que vivió en el gallinero para dar caza al zorro: saltando, etc. En la Azeri Dantza, el azeri, hace exactamente lo mismo: se mueve de un lado a otro, salta... De ahí surgió la idea de la figura del zorro.

El azeri es la guindilla de la Azeri Dantza.

Sí. El azeri baila por primera vez en la plaza al comienzo de la Azeri Dantza. Después de hacer una reverencia al pueblo con el ayuntamiento de fondo, dirige a los componentes de la cuerda, pero cuando comienzan a pegar se retira y se mueve a su aire a lo largo de todo el recorrido. ¿Su labor? Dar vidilla a los 'tiempos muertos': azuzar, enredar, saludar a los más pequeños...

Hiciste también de sastre diseñando la indumentaria del azeri.

Así es. Por eso, me da pena que en 25 años se hayan descuidado algunas cosas: el azeri salía con unos cascabeles en los calcetines que avisaba de su presencia, algunos pasos del vals que se baila a la altura del Bar Irizar, han desaparecido... El vals que se baila en estos dos lugares, me gustaría que lo bailara no solo el azeri con una persona, sino que se involucraran todas las personas que en ese momento se encuentren alrededor.

En los primeros años, el azeri, entraba en las tiendas y robaba productos. Eso suponía tener que estar al tanto de él como de la reacción del comerciante.

Efectivamente. Los zorros, roban. Y el nuestro, también. Una vez, el azeri entró en la tienda Oa, cogió unos huevos y huyó pitando. La empleada del establecimiento también; salió como una bala tras él. En otra ocasión, tras robar unos huevos, se los ofreció a una persona. Nada más cogerlos, el azeri, se los reventó en las manos. ¡El zorro en estado puro!

¿Pensaste en algún momento si la aportación del azeri no cuajaría?

Tenía fe que no sería un acto puntual y que iba a gustar. La experiencia de la primera edición fue muy positiva y mucha gente me felicitó por el resultado final.

Conoces muy de cerca la Azeri Dantza.

Sí. Tras volver del servicio militar, a lo largo de tres años –en la década de los sesenta– fui componente de la cuerda. Para un hernaniarra, salir en la Azeri Dantza, es un orgullo. La única ley que hay entre los componentes es que a la hora de pegar no se debe de soltar nunca la cuerda. Por otra parte, el público debe respetar a los txistularis y a los componentes de la cuerda. Si te pegan, no puedes devolverles los golpes, ni insultarles. El que acude a la Azeri Dantza sabe a lo que va.

Antes había más opciones de realizar una Azeri Dantza más variada.

Sí. Algunos establecimientos han cerrado la puerta posterior del comercio. Antes, todos los portales que tenían puerta trasera, solían estar abiertos y eso daba muchas posibilidades para desaparecer y aparecer. He conocido muchos lugares. Por ejemplo, entrar en la cárcava -la callejuela que comienza tras pasar la pequeña puerta que se encuentra detrás de la fuente de la plaza- y llegar, entre casas, hasta la calle “Zapa”.

AZERIKERIAK

Mende laurdena bete du aurten azeriak lehen aldiz Azeri Dantzaz azaldu zenetik. Erdi ezustean. Nola bestela. Harrez gero, ez du hutsik egin. Esaerak dioen bezala, "Azeri zaharra, goizean goiz lanean". Xaxatu, probokatu, saltsa sortu, 'bildotsen' -herriarren- artean ibili... Izan ere, "Sortzetik du azeriak maltzurkeria". 25 urtetan zehar Azeri Dantzak bederatzi azeri izan ditu.

MIKEL INTXAURBURU (Hernani, 1972). Azeri Dantzako lehen azeria izan zen. Garai hartan, Mikelek, dantza askatuko lehiaketetan parte hartzen zuen Gurutze Telleriarekin batera. Bere aitak, Luis Telleriak, Mikelengana jo zuen buruan bueltaka zebilkion ideia proposatuz: "Baietz erantzun, eta aurrera egin genuen". Orduan, zenbait kuadrillak, Azeri Dantzaz barrikadak egiten zituzten, eta sokako partaideek arazoak izaten zituzten aurrera egiteko. Horri aurre egiteko, adibidez, azeriaren sorrerak egoera arindu egin zuen.

"Azeriaren ideia gauza berria izan zen, eta ez genekien nola egin, eta nola asmatu", dio Mikelek. "Niri, adibidez, azeritxo bat buruan jartzea bururatu zitzaidan. Kili-kolo zegoen azeri diseinatu bat konpondu eta maskara bat egin nuen. Era horretan beldur gutxiago izan nion hasiera hari. Gainera, horri esker, nahiz eta dantzaria aldatu, inork ez zuen jakingo nor ezkututzen zen azpian".

17 urterekin irten zen lehen aldiz Mikel. "Batzuek onartzen zuten azeriaren ekarpena; beste batzuek, ez", dio. "Gauza asko aldatu dira harrez gero". Mikel irina eta arrautzak botatzen... ibiltzen zen; baita dendetan 'lapurretan' ere. Zirikatzen. Orain normaltzat ikusten dena, hasiera ez zen hala izan: "Halere, guztia, nahikoa espontaneo izan zen. Jendeak asko lagundu zidan. Herriarrek etxeetara gonbidatzen ninduten, eta irina, etab. eskatzen nizkien jendeari botatzeko. Ez zen alde zuretik prestaturiko zerbait; 'igo hona' esaten zidaten. Eta ni, gora, noski!". Dendetako 'lapurretekin' arazo gehiago izan zituen: "Batzuetan, Telleria atzetik ibiltzen zen nik harturiko produktuak ordaintzen!", dio irribarretsu.

Anekdotak mordo bat ditu Mikelek baina bitxiak etxe batean sartu zenean gertatu zitzaion. "Kale Nagusiko adineko emakume batek bere etxebizitzara igotzeko gonbita egin zidan. Bertara sartu orduko galdezka hasi zitzaidan: noren semea nintzen... Nire amona ezagutzen zuela ohartu zenean, 'geratu nahi al duzu gosaltzen?', galdetu zidan. Nik baietz erantzun nion. Maskara kendu eta jaten hasi nintzen Azeri Dantzakoak kalean barrena zebiltzan bitartean. Ordu erdi

pasatxo igaro nuen gosaltzen, emakumeak, nire amonaren pasadizoak kontatzen zizkidan bitartean. Amaitzean, bat egin nuen Azeri Dantzarekin".

Mikel urtetan azeri izan ostean, San Joanetako Azeri Dantza mistoko partaide ere izana da: "Biek-azeriak eta sokak dute beren xarma; sentsazio ezberdinak bizi izan ditut. Bietan, ondo". Azeri Dantza "herriaren festa" bezala definitzen du, eta azeriak ekimenari "berritasuna eta bizitasuna" eman diola uste du.

Xabier Zilbeti "azeria", Xabier Segura eta Luis Telleriarekin, "azeriaren aita".

XABIER ZILBETI (Hernani, 1964). Azeri Dantzak une ezberdinak bizi izan dituela gogoratzen du Xabierrek: "Garai batean, adibidez, askotan ez zen jende kopuru nahikoa osatzen sokarako ere, eta ohikoa izaten zen arkupetatik barrena azaldu eta 'sokan parte hartu nahi al duzu?' gonbita jasotzea". Inguru horretan ibilia da Xabier: sokako partaide, maskuriak eramaten...

Luis Telleriak Xabierengana jo zuen azeri izateko Mikelen lekukoa hartu zezan. Herriko Urtza taldean dantza egiten zuenez iritsi zitzaion gonbita, eta plaza-gizona izateak, ausardia eman eta urduritasunak uxatu zituzkion azeri gisa parte hartzeko. Xabierrek markatutako gidoia egiten ei zuen, eta ez zela paperetik gehiegi ateratzen aitoritzen du. Ez zitzaion irina, etab. botatzea askorik

gustatzen. Dendaren batean sartu, eta txorixoren bat lapurtu izana gogoratzen du, baina era sinbolikoan egin omen zuen: "Aldiz, umeez azeriarekiko beldurra galdu zezaten ahalegindu nintzen".

Inauterietan oso gutxitan parte hartu izan du - behin edo bitan-, oro har, San Joanetako azeri izan da Xabier: "Garai batean inauterietako eta San Joanetako Azeri Dantzako antolakuntza bi kuadrilla ezberdinen esku zegoenez, horrek ere azeria bat edo beste izatea eragiten zuen". San Joanetako Azeri Dantzako hiru egunak, hernaniarrentzat data bereziak direla uste du: "Egun, Azeri Dantzak izugarritzko arrakasta du; orain, goizean goiz biltzen den jendetza garai batean ez zen ikusten".

Irizarren aurrean azeriak dantzatzen duen baltsa berezia delakoan dago Xabier. "Une horretan, adibidez, adineko emakumeren bat... ateratzen ahalegintzen nintzen; presztegoenarekin egiten nuen dantzan".

Azeri gisa, ekitaldi amaierako argazki saioa, Xabierrek ez zuen ia ezagutu: "Nire garaian ez zegoen joera hori nahiz eta azken urteetan indar hartzen hasi. Inork proposatzen zidanean, apur bat harrituta geratzeaz gain, lotsa pittin bat ematen zidan".

Azeriaren ekarpenak, Azeri Dantzari, ikusgarritasun gehiago eman diola uste du Xabierrek. "Azeri Dantzak, arrakasta, berezia du. Bere berezitasunarengatik gustukoa du jendeak. Hernaniarrona da; oso gurea. Ikustera joanez, jendea konturatu da era honetako ekitaldiak zaindu eta mantendu egin behar direla. Ez hori bakarrik, baita belaunaldiz belaunaldi helarazi ere". Gaur egun, Azeri Dantza ez litzateke ulergarria izango azeriaren figura gabe; belaunaldi berriek hori ezagutu baitute. "Halere, azeria, protagonista den bezala, nire ustez -azpimarratzen du Xabierrek-, sokako partaideak Azeri Dantzako heroiak dira".

LARA MITXELENA (Hernani, 1985). Txikitari dantzaria izan zenez, Azeri Bila lasterketako antolatzaile batek, azeri gabe geratu zirenez, lasterketaren hasieran dantza egin nahi ote zuen proposatu zion: "Baietz erantzun, eta Azeri Dantzako dantza ikasi eta irten nintzen.

Ordutik hamar bat urte igaro dira". Horren ondorioz, hurrengo urtean, Larari, Azeri Dantzan irtetea eskaini zioten; oraingo honetan, 'ez' erantzun zien. "Lotsa, errespetua... ematen zidan. Neure buruari esaten nion, gauza bat zela leku jakin batean dantzan egitea, eta beste bat oso desberdina Azeri Dantzan irtetea", dio Larak.

Gonbit berri baten ostean, zalantzak gaindituz, handik urte batzuetara, urrats handi bat ematea deliberatu zuen. 'Ba proba egingo dut ba!', pentsatu, eta parte hartzea erabaki zuen. "Baiezkoa esan, eta inauterietan Langile Ikastolak antolatzen zuen umeen Azeri Dantza irten nintzen", gogoratzen du. "Hura izan zen nire lehen esperientzia azeri gisa".

Harrez gero beste bi aldiz izan da Lara azeria: bai inauterietan, eta bai San Joan jaietan. Batean edo bestean azeri rolean aritzea, oso ezberdina dela dio: "Inauterietan publikoa, batez ere, gurasoak euren haurrekin, eta gaztetxoak izaten dira. San Joanetako, berriz, beste kontu bat da".

Larak ez du ahazten San Joanetako Azeri Dantza mistoan (ekainaren 27an) bizi izandako uneak. "Esperientzia oso ona izan zen eta oso gustura ibili nintzen", azpimarratzen du.

Azeri bezala irteteko egunaren atarian, bezperan, Larak ez zuen apenas lorik egin: "Ezer ere ez! Tximeletak nituen sabelean. Martxan jarri aurretik Coca Cola edaten aritu nintzen indarrak hartzeko". Azeri Dantza abiatu baino lehen, udaletxe atzean egiten dira prestaketetan -abarkak lotu, azeri burua ipini...- "oso-oso urduri" zegoela oroitzen da.

San Joanetako Azeri Dantzan parte hartu zuen ekitaldi hura, "oso motza" egin zitzaion, nahiz eta ibilbide guztian zehar jendetza egon. "Hasieran, lehen dantza, urduri egin nuen baina behin Andre kalerantz abiatu orduko asko lasaitu nintzen".

Larari, azpimarragarria egiten zaio hernaniarrek azeriari dioten adeitasuna. Askok errespetatzeaz gain benetan gogoko dute: "Begirunea zaio".

Saioa bukatu orduko, hasieran, Larak ez zuen jendaurrean azeriaren burua kendu nahi izaten; moztararen atzean nor zegoen ez salatzeke: "Isilpean mantendu nahi nuen".

Une oro, denek nahi dute azeriaren ondoan egon. "Umeez azeria asko maite dute, nahiz eta beldurtu egiten diren. Horren lekuko, Azeri Dantzaren amaieran, azeriarekin argazkia atera nahi izatea. Izan ere, azeria, nolabait, herriko irudia bihurtu da", dio Larak.

EKAIN SARDON (Hernani, 1978). Estreinakoz, 2000. urte baino lehen irten zen Inauterietako astelehen batean, gaztetxoek Azeri Dantzan: "Xabier Segurak ezin zuenez irten, eta berarekin dantzan ibilia nintzenez, parte hartzea eskaini zidaten. Ez nuen bi aldiz pentsatu. Gerora ere San Joanetan irtena naiz".

Azeri lanetan aritzea polita dela aitortzen du San Joan egunean jaiotako hernaniar honek: "Herritarrentzat garrantzi handia du Azeri Dantzak. Goizero ikustera joaten den jendetza da horren lekuko. Eta ekitaldiko pertsonaia nagusienetarikoaen mozorropoan aritzea ez da ahuntzaren gau erdiko ez-tula. Alde batetik polita da, baina presioa ere antzematen da; jende guztia ibiltzen da azeriaren atzetik, eta gaztetxoek inguruan bueltaka aritzen direnez -isatsetik tiraka...- estualdi puntu bat ere sumatu izan dut. Halere, oso gustukoa dut".

Haurren begiratua, nahiz eta azeria eurengana hurbildu orduko bat baino gehiago negarrez hasi, une berezia dela aitortzen du, lanbidez, haur hezkuntzako irakaslea den Eka-inek. "Haurrek jartzen duten harridura aurpegia ikustea guztiz pozgarria da; une horiek oso berezi eta politak izaten dira". Inauterietan edota San Joanetan azeri lanetan aritzea "oso bestelakoa" dela aitortzen du Ekainek. "San Joanetako giroa desberdina izaten da: jendetsuagoa... Inauterietakoa, berriz, giroz, hotzagoa". Ekainek dio, jendeak ondo ezagutzen duela azeriaren egitekoa, eta baita bera zirikatze mugak ere: "Hernaniarrek begiko dute azeria", dio. Horrez gain herritarrek, kanpoko jendea etortzen denean, ahalegina egiten dute ohituraren nondik norakoa azaltzeko.

Ekain lau bat urtez jardun izan da azeri. Ondoren, sokan ere aritu da: "Azeria edota sokan, baina beti saltsan!", gaineratu du. "Bi sentsazio oso ezberdin dira. Azeri lanetan, protagonista zara. Libre. Zirikatzen. Batera eta bes-

tera, baina jendea guztia, une oro, aldamenean. Sokan, beste zirrara bat sentitzen da. Talde bateko partaide zara". Sokan, Inauteri zein San Joanetan, Azeri Dantza mistoan irteten da Ekain.

Ibilbidean zehar, Irizar tabernaren parean, azeriak baltza dantzaten du. Inguruan ikusi izan duen bakoitzean, Ekainek, ama atera izan du dantzatzera. "Une berezia izaten da berari ilusio handia egiten baitio. Gero, argazkia ere atera nahi izaten du. Biok pozik. Mutilek ere nirekin dantzan egiteko ahaleginak egin izan ditut. Eta bat baino gehiagok atzera egiten duen arren lortu izan dut, inork, azeriarekin dantzatzea", dio.

JON GOÑI (Hernani, 1975). Kale Nagusikoaren parte hartzea Azeri Dantzan, "nahikoa bitxia" dela aitortzen du. "Jon Alejos -Azeri Dantzako soka-burua- eta biok kuadrilla berekoak gara, eta beti Azeri Dantzarako jendea behar zela esaten aritzen ziztaigun. San Joanetan, mistoa irteten hasi zen lehen urteetan, sokan aritzen zirenei gogorra egiten zitzairen hiru egun jarraian joka irtetea. Beraz, jende bila hasi ziren. Hala, egin nintzen sokako partaide Azeri Dantza mistoan". Handik denbora batera, Jonek parte hartzeari utzi egin zion sorbaldatik gaizki ibiltzen baitzen.

Baina, behin, itzuli egin zen. Eta nola gainera. Beste rol batean. "Urte batean, inauterietan, Mikel Intxaurburuk azeri izateari utzi eta sokan irteteko asmoa azaldu zuenez zirikatzen hasi zitzaidan azeri lanetan ordezkatu nezan. Nik hasieran ezetz esan nion. Baina halako batean, dantza ez nekienez, pauso batzuk ikasi, eta irten nintzen. Horrela engainatu ninduen! 'Bat eta bakarra', esan nuen neure artean", dio Goñik. "Irizar taberna aurrean, baltsean, norbaitek nirekin dantzan egin nahi ote zuen ahalegindu arren, ez nuen lortu. Uste dut, azkenean, udaltzain batekin aritu nintzela.

Azeri Dantzan zehar, irina eta halakoak botatzen ere ibili nintzen jendartean... Lotsa askorik ez dudanez, esperientzia polita izan zen".

Jonek izan du beste gertakari berezi bat ere. "Duela sei bat urte, San Joan jaietako goiz batean, gaupasa egin ondoren, bi lagun eta ni, Santa Barbara elkartera ha-maiketako egitera gindoazela, sokakoak Errioguarda jatetxean sartzen hasi orduko, builaka, zirikatzen hasi gintzaizkien: 'Lasai ez dira etorriko', pentsatu nuen nire baitan. Guk ez genekien baina beraien artean hitz egin, eta Kale Nagusiko lanak amaitu ostean, sokako partaideak ezkutatu zirenean elkartean sartu, gu aulkitik altxarazi, eta hirurok ederki 'berotu' gintuzten. Astindu hura ez dut sekula ahaztuko!". Egun hartan, Jon azeria, ehizatu egin zuten. Eta nola gainera.

Goñik, Azeri Dantzaren alde guztiak ezagutzen ditu: maskuriaren laztanak jasotzea, maskuriarekin astintzea, dantzan aritzea, eta orain, etxekoei erakustea. "Haur txikiak izanik, ohitura beraiei hurbiltzen ahalegintzen gara".

MAIDER GARMENDIA (Hernani, 1979). Azeri Dantzan parte hartzeko aukera iritsi zitzaionean Mikel Intxauburu eta Xabier Zilbeti ziren azeriak. Inauteri batzuetan batari zein besteari, parte hartzea ezinezkoa zitzaienez, eskaintza jaso orduko, 'bai' erantzun zuen. Urte batzuk joan dira ordutik. "Harrez gero, lau bat aldiz, aritu nintzen azeri lanetan", ondo gogoratzen du Maiderrek. "Beti inauterietan irten nintzen, Langile Ikastolak antolatzen zuen Azeri Dantzan, alegia".

Herrian hain sustraitua dagoen ohituran, azeria izatea pribilegioa dela aitortzen du. "Azeria, ekitaldiko gatza eta piperra da, Azeri Dantzari bizia ematen diona. Zereginean erabat murgiltzen nintzen; jendeari arrautza eta irina botatzeraino", dio irribarretsu. "Irinaren kontura oraindik ere norbait gogoratzen da nitaz...". Bere ustez, Azeri Dantza, azeria izatea, ez da mozorroa janztea soilik; musika entzuteak, jada, oilo-ipurdia jartzen dio. "Jendearekin izaten den 'jokoa' ere, oso polita izaten da: helduek errespetatzen zaituzte-azeriari maitasun handia diote-, baina haurrek... Hori beste kontu bat da: isatsetik tiraka... aritzen zaizkizu. Azken finean, umeak ume baitira".

Sokan, Maider, San Joan zein inauterietan Azeri Dantza mistoa egiten hasi zen lehen urteaz geroztik irten izan da. "Sokak bere xarma du, baita azeri izateak, noski! Bi lan ezberdin dira. Baina politak oso". San Joanetako Azeri Dantzak, erakargarritasun berezia du Maiderrentzat. "Sokakook irrikatan egoten gara jendea berotzeko; eta era berean, jendea grinatsu astindua izan dadin. Bitxia, ezta?". Une politak bizi izan ditu urte hauetan guztietan, euripean nahiz izerditan blai. Herritarren begirune eta eskuza-baltasuna ere antzeman du. Adibidez, Zaraguetarren etxean: "Sokako partaideok bertan ezkututzen garenean, urtero-urtero, Vicente Zaraguetak, lokarriko emakumeoi, cava kopa bana eskaintzen digu. Emakumeei soil-soilik. Tragotxoia edan eta berriz ere kalera irteten gara azken txanpa egitera!".

Inoiz ez du Azeri Dantzaren bezperan lasai afaldu eta lo egiten Maiderrek. Eta urteak daramatza! "Ez naiz ohitzen. Sokan irteten naizenean, adibidez, badaezpada ere sugusak eramaten ditu poltsikoan. Oso urduria naiz, beraz, plaza iristen garenean, asko pozteaz gain lasaitu ederra hartzen dut".

AITOR PARRONDO (Hernani, 1975). Ez zen luzea izan Aitorren parte hartzea Azeri Dantzan. Sartu-irten moduko bat izan zen. "Behin bakarrik izan naiz azeria: 1990ean. Gaztea nintzen parte hartu nuenean; 15 urte nituen".

Inauterietakoan parte hartu zuen. "Mikel Intxauburuk egun batean irteterik ez zuenez eta ni dantzan aritzen nintzenez, irteteko eskatu zidaten". Hasieran ezetz borobilez erantzun zien Aitorrek; ez zuela bere burua ikusten halako ekitaldi hain berezi batean. Jendetzak, hau da, aglomerazioak, Aitorri ez zaizkio baxterez gustatzen. "Bestalde, nahikoa lotsatia naiz, eta Azeri Dantzako azeria izatea handi gelditzen zitzaidala esan nien".

Antolatzaileek ez zuten etsi eta berriz ere beregana jo zuten azeria izan zedin. Aitor dantzan maiz ibiltzen zen orduan eta dantzatu beharrekoa ondo baino hobeto ezagutzen zuenez -nahiz eta pausoak, oraindik, oso finkoak ez izan- iritziz aldatu zuen. Halako batean, antolatzaileen ahaleginak bere saria jaso zuen: "Azkenean baietz esan nien; Azeri Dantzan parte hartuko nuela, alegia".

Dantzaria, Azeri Dantzan, mozorroaren atzean ezkututzen da. Eta Aitor, horren adibide da. "Gogoratzen dut aurreko egunetan oso urduri ibili nintzela. Horrez gain, Azeri Dantza hartan herritar pila, jendetza, bildu zen. Batzuetan ezin pasa ibili nintzen".

Luis Telleriak -azeriaren sortzaileak- gomendio batzuk eman zizkion; dendetara sartu eta arrautzak hartzeko, irina botatzen aritzeko... Azeriaren pikardiak, alegia. "Ni lotsatu egiten nintzen nahiz eta egun batzuk lehenago mentalizatzen aritu. Egia esan, guztia, goitik behera, oso prestatuta eraman nuen". Nahiz eta kezkatu ekin, zalantzak uxatu orduko, Aitor, konforme geratu zen bizi izandako esperientziarekin.

Azeri Dantzan irten baino egun batzuk lehenago, bestalde, Aitorri, aitona bat hil zitzaion: Juanito Arrondo. "Urumea kalean bizi zenez, oso 'azeri-dantzazalea' zen. Beraz, Azeri Dantza hura berezi samarra izan zen niretzat", aitortzen du.

Esperientzia hartatik gaur egunera, aldaketa bat antzeman du Aitorrek: azeriaren 'denda lapurretak'. Urritu egin omen dira. Aitorrek orain Azeri Dantza jendartearen ikusten du bere hiru semeekin batera. "Hernanin bizi ez arren, iragan San Joanetan, hiru egunetan etorri nintzen beraiekin batera ekitaldia ikustera. Txikiak izan arren ez dute batere beldurrik, eta primeran pasatzen dute!".

AIMAR ABAD (Hernani, 1990). Duela zazpi urte hasi zen Azeri Dantzan irteten Aimar. Azeri lanak egiten zituenak ezin zuenez irten, eta bera dantza askatuan urte piloan ibilia zenez, parte hartzera gonbidatu zuten. Inauterietako Azeri Dantza batean irten zen lehen aldiz. Debutean ez zen batere urduritu Aimar: "Jendaurrean dantzatzera ohituta nengoenez ez zitzaidan zaila egin. Guztiz kontrakoa. Oso gogotsu nengoen". San Joanetako Azeri Dantza, maskurien kolpeen hartzaile gisa, gogoko zuen, beraz, azeri izateko hots egin ziotenean izugarri poztu zen. "Ordutik urtero deitu didate, eta ez dut inoiz hutsik egin; ez inauterietan, ez San Joanetan ere".

Sokako partaide ere izan da Aimar. Bi aldiz. Inauterietako Azeri Dantza mistoan. "Bi jardun ezberdin dira. Azeri bezala, guztien ahotan zaude, denak daude zuri begira. Sokan, taldeko beste partaide bat zara". Beraz, Aimarrek jendea berotu izan du. Eta baita berotuta amaitu ere. Eta ia-ia baita min hartuta: "Azeri gisa irten nintzen goiz batean, mutil koskor baten atzetik irten nintzen maskuriarekin jo asmoz. Plaza Berritik Zinkoenea bitartean dauden euskarri baten kontra kolpe ederra hartu nuen. Jendeak, zutitzen lagundu ninduen. Hura kolpea, eta hura lotsa! "

Aimarrek, ez du zalantzarik Azeri Dantzan irteteko. Sasoian egoteak garrantzia handia du: lan batean zein bestean. "Behin gaupasa egin ondoren irten nintzen. Eta ederki damutu nintzen! Harrez gero, bezperan, lo ondo eginda altxatzen naiz, goizean fresko-fresko egoteko. Ibilbidea ez da luzea baina denbora guztian, korrika, dantzan... ibiltzeak nekatu egiten du. Eta sokan irtenez gero, zer esanik ez! Maskuria eramaten duen besoak, leher eginda amaitzen du ". Azeri Dantzan irtetea, Aimarrek, behin eta berriz plazerra dela esaten du. Lokarriko kide bezala, adibidez, partaide guztiak han eta hemen gordetzen direnean, herriko txoko ezutuak bertatik bestera ikustea zorte handia dela dio. Gutxi batzuen esku dagoen aukera. Ekitaldiko une politenetarikoak, ibilbidea amaitu ordukoak dela uste du Aimarrek. Hau da, plazan, azeriari hurbiltzen

Xabierrek, pertsona lasaia dela aitortzen du. Ez ei da Azeri Dantzan estutzen. Halere, traba batzuk gainditu behar izaten ditu. Azeriak buruan eramaten duen maskarak bero galanta ematen duela azpimarratzen du Xabierrek: "Hartzen den arnasa berriro ere barrura doanez, ez zara erabat eroso ibiltzen". Eta begietako zulo txoetatik ez ei da askorik ikusten. Beraz, galtza bete lan izaten du azeriak. "Urduritasun edo lotsa puntu handiena Portalondo eta Irizar tabernaren parean izaten dut. Ordura arte jendea sokako partaideen zelatan egoten da. Bi leku horietan, be-

zaion jendetza, alegia. "Guraso asko, euren seme-alabekin arimatzen zaizkit argazkiak ateratzera". Denbora pasatzen du denen eskariak asetzen. Horrez gain, badago bere ustez beste une berezi bat. Guztia amaitu orduko, partaideek elkarrekin egiten duten hamaiketakoa. "Hori ere, primerako saria izaten da!", aitortzen du Aimarrek.

XABIER SEGURA (Hernani, 1984). "Ni irten aurretik Mikel eta Xabier Zilbeti izan ziren azeri urte dezentetan. Halako batean, txanda eske zebiltzanez, Luis Telleriak niregana jo zuen. Dantza askatuan ibiltzen nintzen orduan", gogoratzen du. Xabierren aitona, Enrique Esteban, eta aita, Jose Angel Segura, biak, Azeri Dantzan -sokan- ibiliak ziren. "Eskaintza jaso nuenean, parte hartzera animatu nintzen. Halere, aita eta biok ez dugu inoiz aldi berean parte hartu; berak utzi zuenean, ni hasi bainintzen".

Estreinako aldiz, Xabier, 2001ean irten zen Azeri Dantzan: 17 urte zituen. San Joan jaietan egin zuen debuta; ekainaren 27an, Azeri Dantza mistoan. Bi egun lehenago, 25ean, Luis Telleria, Xabier Zilbeti eta hirurak Azeri Dantza hasi aurretik bildu ziren. "Egun hartan Zilbeti irten zen, eta ni, Telleriarekin batera kale buelta eman nuen jendartean bere gomendio eta iradokizunak entzuten. Nire kasara, lasai, ibiltzeko esan zidan. Dantzatzen ziren pausoak ezagunak nituenez, hasierako beldurak uxatu eta aurrera egin nuen".

Irten bezperan lo lasai egin zuen Xabierrek, nahiz eta ohetik altxatzeko ordua iristean lo hartuko duen kezka izaten duen beti. Urtero urduritasun puntu hori ere inguruan izaten du. Beti hor dago. Duela hamabi urtez gero, inauteri zein San Joanetan parte hartu izan du: "Ekainaren 25ean ez dut hutsik egiten". Aurtengoa berezia izan da gainera. Azeria, duela 25 urte jaio zela ospatzeko Txatxangorri Elkarteak prestatutako oroigarria, Luis Telleriak, Xabierren eskutik jaso zuen.

rriz, begi guztiak nire gainean sumatzen ditut ". Irizarrenean, adibidez, baltsa dantzatzea ohikoa da. Behin, "Peter" Antsoarena txistularia, herriko txistulariekin jotzera etorri zela aprobetxatuz, Xabierrek berarekin batera dantzatzera gonbidatu zuen.

Azeri Dantza amaitu orduko, berriz, 'eskarien unea' iristen da. Hots, haurrekin argazkiak ateratzeko momentua. Eta gero, saria. Hau da, dutxa on bat hartu, eta hamaiketakoa sokako partaideekin: eguneko anekdoten bilkura, alegia.

